

בס"ד. משיחות שבת בראשית

(אסרו-חג דשמע"צ ושמח"ה)* ה'תנש"א.

והקרבתם גו' פר אחד איל אחד גו'⁶, ואיתא במדרש "את מוצא בחג ישראל מקריבין .. ע' פרים על ע' אומות .. א"ל הקב"ה עכשיו הקריבו על עצמכם, ביום השמיני עצרת תהי' לכם גו' והקרבתם גו' פר אחד איל אחד גו'⁷, "הה"ד⁸ יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"⁹, "ישראל ומלכא בלחודוהי"¹⁰.

ועפ"ז צריך להבין הטעם שקורין בשמח"ת התחלת פרשת בראשית – דלכאורה, כשנמצאים במעמד ומצב של "ישראל ומלכא בלחודוהי" (ופשיטא – במצב של הבדלה מהעולם לגמרי), אין מקום ושייכות לקריאה בתורה ע"ד בריאת כל העולם כולו?!

ותמיהה זו מתחזקת יותר בפרטי הכתובים שבפרשת בראשית:

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובוהו וגו' ויאמר אלקים יהי אור", ומפרש רש"י בפשוטו של מקרא ("אם באת לפרשו כפשוטו כך פרשהו") "בראשית בריית שמים וארץ והארץ היתה תוהו ובהו וחושך ויאמר אלקים יהי אור, ולא בא המקרא להורות סדר הבריאה כו'", היינו, שבהכתוב מפורש שבתחלת הבריאה היתה הארץ תוהו ובוהו וחושך, ורק לאח"כ "ויאמר אלקים יהי אור".

ועפ"ז תמוה עוד יותר שבשמח"ת

א. השייכות שבין שבת בראשית לשמח"ת מודגשת בקריאת התורה – שביום שמח"ת מתחילים לקרוא פרשת בראשית¹, וממשיכים בקריאת פרשת בראשית כולה (מתחילתה עד סופה) בשבת בראשית.

ושייכות זו מודגשת עוד יותר בקביעות שנה זו – שיום שמח"ת (בחוף-לארץ) חל ביום הששי בשבוע, וממנו נכנסים תיכף (ללא הפסק בינתיים²) לשבת בראשית. ובקביעות זו ניתוסף הדגשה יתירה גם בקריאה דיום שמח"ת – סיפור בריאת העולם בששת ימי בראשית עד "ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי"³, שבו נעשה גמר ושלמות הבריאה כולה⁴, ומיד לאח"כ ממשיכים "ויכולו השמים והארץ גו' ויכל אלקים ביום השביעי וגו'"⁵.

ויש לבאר תוכן השייכות ד(שבת)פרשת בראשית לשמח"ת:

ענינו של שמח"ת מודגש בפרשת קרבנות היום (בקרה"ת ובתפלה) – "ביום השמיני עצרת תהי' לכם גו' "

(1) בהמשך ובסמיכות ל"גמרה של תורה" בקריאת פרשת ברכה – "מתכיפין התחלה להשלמה".

(2) ועד שאין עושים הבדלה בין שמח"ת לשבת בראשית (דלא כבשבת שממנו נכנסים ליו"ט, שמבדילים בין קדושת שבת לקדושת יו"ט), כמשנת"ל בארוכה (קנטרס משיחות ש"פ האוינו שנה זו).

(3) פרשתנו א, לא.

(4) כמודגש גם בהתחלת הפסוק – "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (שנוסף על מ"ש "וירא אלקים כי טוב" בנוגע לבריאה הפרטית דיום הששי, נאמר "טוב מאד" בנוגע ל"כל אשר עשה"), ולאח"כ מסיים "ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי".

(5) שם ב, א"ב.

(6) פינחס כט, לה"ל.

(7) במדבר פכ"א, כד. תנחומא פינחס טז.

(8) משלי ה, יז.

(9) שמור"ר פט"ז, כג.

(10) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב,

(“ראשית”), והתורה נמשלה לתרומה (תורה מ’), וביכורים קודמין לתרומה¹⁹. וכיון שתכלית בריאת העולם (שנברא בשביל התורה ובשביל ישראל) הוא שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים דוקא²⁰, שה"תחתונים" כפי שהם במצב של "תחתונים" (לא כפי שמתעלים לעליונים) יהיו דירה לו ית', לכן בראשית בריית שמים וארץ היתה הארץ תוהו ובוהו וחושך ("תחתונים"), ורק לאח"ז "ויאמר אלקים יהי אור"²¹, אשר, עיקר ושלמות ענין האור נעשה ע"י תורה וישראל (שבשבילם נברא העולם), שע"י עבודתם של ישראל בקיום התורה ומצוותי, "נר מצוה ותורה אור"¹¹, מאירים את העולם להיות דירה לו ית'.

ומזה מובן שבהתחלת פרשת בראשית מרומזות כללות העבודה: לכל לראש - "בראשית", הדגשת מעלת התורה וישראל שנקראו ראשית, שקדמו לעולם, וזוהי הנתינת כח לעבודתם בעולם - שנברא בשביל התורה ובשביל ישראל, בשביל עבודתם של ישראל בקיום התומ"צ שע"ז עושים מהעולם דירה לו ית'; ולאח"ז, כשבאים לעבודה בפועל - הסדר הוא באופן ש"הארץ היתה תוהו ובוהו וחושך גו" ו"אח"כ מתגלה ע"י התורה הענין ד"יהי אור" - בהתאם לכוונת הבריאה לעשות לו ית' דירה בתחתונים דוקא.

ג. ויש להוסיף, שסדר זה מודגש גם בלימוד התורה - בהתאם לכך שפרשת בראשית היא התחלת התורה:

(19) ויש לומר, שהקדימה דישאל לתורה מרומזת גם בדיוק הסדר "בשביל התורה" ואח"כ "בשביל ישראל" - שגם התורה היא "בשביל ישראל".

(20) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(21) להעיר ממארו"ל (שבת עז, ב) "בריייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא".

(במעמד ומצב ד"ישראל ומלכא בלחודוהי") קורין בתורה (לא רק אודות בריאת העולם סתם, אלא) אודות בריאת העולם באופן ירוד - "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך"!

ויש להוסיף, שתמיהה זו היא (לא רק בשייכות לשמח"ת, אלא) גם בשייכות לפרשת בראשית כשלעצמה - דלכאורה, כיון שהתורה ענינה אור, כמ"ש¹¹ "תורה אור", ה' צריך להתחיל את התורה ב"ויאמר¹² אלקים יהי אור"¹³, ולא ב"בראשית גו' והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך גו'" (ורק לאח"ז "ויאמר אלקים יהי אור").

ב. ויש לומר, שהביאור בזה מרומז בהתחלת פרשת בראשית:

בפירוש תיבת "בראשית" (ב' ראשית) פירשו חז"ל¹⁴ שבריאת העולם היא "בשביל התורה שנקראת¹⁵ ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו¹⁶ ראשית תבואתו", היינו, שהתחלת כל הענינים היא התורה וישראל שקדמו לעולם, ובוהו גופא - הקדימה דישאל לתורה (כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל אומר אני ישראל קדמו¹⁷), וכידוע¹⁸ שישראל נמשלו לביכורים

(11) משלי ו, כג.

(12) מאמר ראשון - מהמאמרות שנתפרש הלשון "ויאמר" בתושב"כ, משא"כ "בראשית", שיש צורך בפירוש תושב"כ ש"בראשית נמי מאמר הוא" (ר"ה לב, א), ולא עוד אלא שגם לאחרי הפירוש דתושב"כ ה"ז באופן ש"נמי מאמר", היינו, שניתוסף על המאמרות, ולא עיקר הענין ד"מאמר".

(13) להעיר ממארו"ל על הפסוק "ויאמר אלקים יהי אור" - שעז"נ "פתח דבריך יאר" (ב"ר רפ"ג), שהפתיחה היא בענין האור.

(14) ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד. - הובא גם בפירוש רש"י על התורה: "איך המקרא הזה אומר אלא דרשני וכי".

(15) משלי ח, כב.

(16) ירמ' ב, ג.

(17) ראה ב"ר שם. ועוד.

(18) ראה בארוכה אה"ת ר"פ תבוא. וש"נ.

סתום²⁸: "פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבות"²⁹, ויש צורך בלימוד ושק"ט בתושב"כ לברר שהם אתרוג לולב והדס³⁰.

וטעם הדבר – כאמור – לפי שכללות העבודה היא לעשות לו ית'

אמרו חז"ל²² ש"הולך .. במעי אמו .. מלמדין אותו כל התורה כולה .. וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה". וידוע הביאור בזה ("למה מלמדין אותו ואח"כ משכחין ממנו")²³ – שלימוד כל התורה במעי אמו הוא נתינת כח ללימוד התורה לאחר שיוצא לאויר העולם.

כלומר: הסדר דלימוד התורה הוא שתחילה ישנה הנתינת כח דלימוד כל התורה כולה באופן שלמעלה מהעולם²⁴, אבל כשצריך להיות לימוד התורה בעולם – "בא מלאך .. ומשכחו כל התורה כולה", היינו, שמתחיל ללמוד התורה במצב של העלם וחושך (בידיעת התורה)²⁵, וע"י עבודתו ויגיעתו מתגלה אצלו אור התורה ("תורה אור"), והולך ומוסיף בלימוד וידיעת התורה צעד אחר צעד, "בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה וכו'"²⁶, עד ללימוד וידיעת כל התורה כולה.

ועד"ז בלימוד כל ענין פרטי בתורה – שהתחלת הלימוד הוא בתורה שבכתב ואח"כ לומדים הפירוש בתורה שבעל פה, ש"בתושב"כ .. הוא מאמר סתום ונעלם שלא פירש הכתוב איך ומה .. עד שפירשה תורה שבע"פ"²⁷.

ולדוגמא – במצות נטילת לולב בחג הסוכות דמיני' אזלינן – שבתושב"כ לא נתפרשו השמות אתרוג, לולב והדס (שמות בלשון הקודש), אלא בלשון

(22) נדה ל, ב.

(23) ראה לקו"ת שלח מד, א, ובכ"מ.

(24) "מלמדין אותו" – מלמעלה, ולכן יכול ללמוד כל התורה כולה במשך ט' (או ז') חדשים! (25) ויתירה מזה – כיון שברגע שלפני יציאתו לאויר העולם ידע כל התורה כולה, הרי העולם והחושך בידיעת התורה כשמתחיל ללמוד תורה לאחר יציאתו לאויר העולם נרגש ביותר.

(26) אבות ספ"ה.

(27) אגה"ק סכ"ט (קנ, ב).

(28) ויחידש מיוחד במצות נטילת לולב בחג הסוכות – כיון שבחג הסוכות נעשה הגילוי דעניני ר"ה ויוהכ"פ שהיו באופן של כיסוי והעלם ("בכסה"), ובחג הסוכות עצמו מודגש יותר ענין הגילוי "ביום הראשון" – זמן נטילת לולב, "ולקחתם לכם ביום הראשון", מנץ החמה, ועכ"פ מעלות השחר – ש"יום" הו"ע האור והגילוי (כמ"ש "ויקרא אלקים לאור יום"), ואעפ"כ לא נתפרשו בתורה השמות אתרוג ולולב (והדס), אלא נאמרו באופן סתום*.

(29) אמור כג, מ.

(30) ובפרטיות: "פרי עץ הדר" – שטעם עצו ופריו שזה, הוי אומר זה אתרוג וכו", ועד שיש קס"ד "ואימא פלפלין" (סוכה לה, א); "כפת תמרים" – "ממאי היא" כפות תמרים דלולבא הוא אימא חרותא, בעינא כפות וליכא, ואימא אופתא כו' ואימא כופרא כו' (שם לב, א); "ענף עץ עבות**" – "שענפיו חופין את עצו ואי זה הוא אומר זה הדס, ואימא זיתא כו' ואימא דולבא וכו'" (שם, ב), ואפילו בנוגע ל"ערבי נחל" – "הגדילות על הנחל .. אין לי אלא ערבי נחל של בעל ושל הרים מנץ ת"ל ערבי נחל מכל מקום .. פרט לצפצפה הגדילה בין ההרים .. קח על מים רבים צפצפה שמו .. ודלמא פרושי קא מפרש קח על מים רבים ומאי ניהו צפצפה כו'" (שם לג, סע"ב ואילך).

(* ולא ידך – בנוגע למצות סוכה שזמנה מתחיל משקידש החג, כלילה (העלם וחושך), נתפרש בתושב"כ השם "סוכה".

** להעיר מהשייכות ד"עבות" ל"אסרו חג" – כמ"ש "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח", ומזה למדו חז"ל: (א) כל הנוטל לולב באגודו והדס בעבותו מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר אסרו חג בעבותים (אסרו אגודה של לולב בעבותים בהדס שהוא עבות של ג' בדין) עד קרנות המזבח, (ב) "כל הענשה איסרו להג באכילה ושתי' (יום שלאחר החג) מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר אסרו חג בעבותים (בהמות עבות ושמות) עד קרנות המזבח" (שם מה, סע"א ואילך ובפרש"י). – ולהעיר ש"עבותים" הם ב' עבות שכל עבות הוא ג' (ראה פנ"ח שער מקרא קודש פ"9. תורת לוי"צ ס"ע רכו).

לתורה – כידוע³⁶ א' הפירושים ב"שמחת תורה" שישראל משמחים התורה (כנראה במוחש בריקוד עם הס"ת שישראל פועלים הריקוד (התורה) מפני מעלתם שקדמו לתורה; והדגשת מעלתם של ישראל באופן של הבדלה מהעולם, מהוה נתינת-כח לעבודתם בעולם – שלכן קורין בשמח"ת (גם) אודות בריאת העולם, ועד לבריאת העולם באופן ש'הארץ היתה תוהו ובוהו וחושך" ואח"כ "ויאמר אלקים יהי אור" – כיון שהכוונה דברייאת העולם היא כדי שישראל ע"י התורה יעשו דירה לו ית' בתחתונים דוקא.

ה. ובכנה"ל נוספה הדגשה יתירה בשבת בראשית – שבת כללי על כל השנה כולה, כידוע הפתגם³⁷ "ווי משטעלט זיך אַוועק שבת בראשית אַזוי גייט עס אַ גאַנץ יאָר":

ובהקדמה – שההוספה בשבת בראשית על התחלת הקריאה דפרשת בראשית ביום שמח"ת, היא, לכל לראש בקריאת הפרשה כולה מתחילתה עד סופה (ועד שקורין גם התחלת פרשת נח – במנחת שבת), וגם (ועיקר) בקריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, כולל ובמיוחד לימוד הפרשה עם פירוש רש"י³⁸, אשר, "הקורא"³⁹ .. ב' פעמים מקרא ובפעם הג' חוזר ולומד כל הפרשה עם פרש"י שהוא בנוי על יסוד

דירה בתחתונים דוקא, ולכן, גם בלימוד התורה בעולם ההתחלה היא באופן של העלם וחושך, הן ביחס לאדם ("משכחו כל התורה כולה"), והן ביחס לתורה עצמה ("ש'בתושב"כ .. הוא מאמר סתום ונעלם")³¹.

ד. עפ"ז יש לבאר התוכן דקריאת התחלת פרשת בראשית ביום שמח"ת: שמח"ת הוא סיום וחותם מועדי חודש תשרי, אותיות רשית³², חודש השביעי, המשובע והמשביע³³, שבו נעשתה הקליטה בפנימיות ("עצרת" מלשון קליטה) דכל המועדים שלפנ"ז³⁴ [ר"ה ויוה"כפ, וחג הסוכות, שבו מתגלים הענינים שנמשכו בר"ה (ויוה"כפ) באופן של כיסוי והעלם, "בכסה" – (נתגלה) ליום חגיגנו"³⁵], על מנת להמשיכם בעבודה בעולם במשך השנה כולה.

ולכן: לכל לראש מודגשת בשמח"ת מעלתם של ישראל (באופן של הבדלה מהעולם) – "עצרת תהי' לכם", "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך", "ישראל ומלכא בלחודוהי", ויתירה מזה, הדגשת מעלתם של ישראל שקדמו אפילו

31) ועפ"ז יש לבאר הטעם שהתחלת התורה היא בענין של התחלקות, "בראשית", ברא שית (וח"א ג. ב. טו, ב. ועוד), ולא בענין של אחדות (כמודגש ביום ראשון שנקרא "יום אחד", "לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו"), ועד לתיבה של אות אחת (כמו "ה לה" שבשירת האיגונו לב), ו שהאות ה"א היא תיבה לעצמה) – כי הכוונה היא לפעול האחדות במקום של התחלקות (דירה בתחתונים) דוקא*.

32) בעה"ט עקב יא, יב.

33) ויק"ר פכ"ט, ת. וראה "היום יום כ"ה

אלול ובכ"מ.

34) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שסג. וש"נ.

35) תהלים פא, ד. וראה סה"מ שם ע' שעב.

ושי"נ.

(* ועפ"ז יומתק שהאות ה"א בתור תיבה בפ"ע (ענין האחדות) מארנה בענין בלתי-רצוי – "ה לה' תגמלו זאת וגו'").

36) ראה לקו"ש ח"ד ע' 168. וש"נ.

37) ראה לקו"ש ח"ב ע' 556 בהערה. וש"נ.

38) להעיר שבקביעות שנה זו (ששבת בראשית הוא אסרו חג) לומדים כל פרשת בראשית עם פירוש רש"י כשיעורי חת"ת דשבת בראשית – שהרי סדר הלימוד דשיעורי חת"ת ש"באסרו חג .. לומדים מהתחלת הסדרה בראשית עד אחר פרשת היום שעומדים בו עם פירש"י" (ספר המנהגים חב"ד ע' 19).

39) שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ב.

"אמר רבי יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים⁴⁵, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

וצריך להבין:

כדי לשלול טענת אוה"ע לישראל "לסטים אתם" – מוטב הי' שהקב"ה יתן הארץ מלכתחילה לישראל, ולא ליתנה תחילה לאוה"ע, ואח"כ ליטלה מהם וליתנה לנו?!

ועוד ועיקר: גם לאחר שרצה הקב"ה ליתנה תחילה להם ואח"כ ליטלה מהם וליתנה לנו, ובמילא יש צורך במענה על טענת אוה"ע לישראל "לסטים אתם" – אין הכרח (לכאורה) שמענה זה יהי' דוקא בפתיחת התורה (תורה מלשון הוראה⁴⁶, הוראה לבני"ע בעצמם⁴⁷), אלא יכול להיות לאחרי כמה פרשיות, ולדוגמא: בברית בין הבתרים שאז הבטיח הקב"ה "לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו' את הקיני גו' ואת היבוסים"⁴⁸, "עשר אומות"⁴⁹, וכיו"ב?

וע"פ האמור לעיל – יש לומר הביאור בזה (ע"ד הרמז⁵⁰):

התלמוד ה"ז מועיל יותר מהתרגום שהוא (פרש"י) מפרש יותר⁴⁰.

וזהו א' הטעמים למנהג שנהגו לפני כו"כ שנים ללמוד בעיון (פסוק או ענין אחד ב) פירוש רש"י בפרשת השבוע [על יסוד הכלל המפורסם שכותב רש"י בפרשתנו⁴¹ "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו"⁴², כולל גם ביאור "ענינים מופלאים"⁴³ ו"יינה של תורה"⁴⁴ שבפירוש רש"י, כמדובר כמ"פ], ועאכו"כ שיש לקיים מנהג זה בשבת בראשית, על מנת להמשיך בכל השנה (בלי"נדר), כאמור, "ווי מ'שטעלט זיך אָוועק שבת בראשית אזוי גייט עס אַ גאַנץ יאָר".

ובנוגע לעניננו – יש לומר, שבהמשך וסיום פרשת בראשית (שקורין כולה בשבת בראשית) עד להתחלת פ' נח (שקורין במנחת שבת), ובפרט בפירוש רש"י (פשוטו של מקרא) בהתחלת פרשת בראשית ובהתחלת פרשת נח, מודגשת יותר הנקודה האמורה לעיל בנוגע לכללות העבודה, שכיון שהכוונה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים, לכן מתחילה העבודה בעולם (לאחרי הקדמת הנתנית-כח לעבודה) במצב של העלם והסתר דוקא ("והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך"), וע"י עבודת האדם נעשה אור וגילוי ("יהי אור"), כדלקמן.

ו. בהתחלת פרשת בראשית – מפרש רש"י:

40 וגם לדעת ה"א שהתרגום זכה מפני שניתן כסיני כגון יגר שהדוא"א (ש"י"ע אדה"ז שם) – הרי, נוסף לכן שפוסק ש"העיקר כסברא הראשונה", מסיק ש"כל ירא שמים יש לו לקרות התרגום וגם פרש"י".

41 ג, ח – ועד"ז בכ"מ.

42 בפרטיות יותר – ראה ס' כללי רש"י (קה"ת תש"מ).

43 של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

44 "היום יום" כ"ט שבט.

45 תהלים קיא, ו.

46 גו"א ריש פרשתנו (בשם הרד"ק – לתהלים יט, ח). וראה זח"ג נג, ב.

47 ועד שמשום זה "לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל".

48 לך לך טו, יח-כא.

49 פרש"י שם, יט.

50 הביאור ע"ד הפשט – ראה לקו"ש ח"ה ח"י ח"כ בתחלתם.

של מקרא מבלי להזכיר שמו של בעל המאמר⁵³ אא"כ יש צורך לרמוז תירוץ על שאלה נוספת שמתעוררת אצל תלמיד ממולח⁵⁴ – "אמר רבי יצחק": ובהקדמה – שמצינו במפרשי רש"י⁵⁵ שבהזכרת שם בעל המאמר ("אמר רבי יצחק") כוונת רש"י לרמוז בפתיחת פירושו שמו של אביו (רש"י – ר"ת רבינו שלמה יצחקי⁵⁶, ע"ש אביו ששמו הי' יצחק), משום כבוד אב⁵⁷ (ועאכ"כ אב שזכה לילד לגדל ולחנך בן כמו רש"י).

אבל, תירוץ זה אינו מחזור לגמרי – כי, ע"פ הידוע גודל דיוקן של רש"י בהכלל "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא", לא חסר ולא יתיר, לכאורה לא מסתבר שרש"י יוסיף "אמר רבי יצחק" שלא לצורך הבנת פשוטו של מקרא, כי אם כדי לרמוז כבוד אביו בלבד⁵⁸.

ולמעשה שהשימוש בשם בעל המאמר (שלא לצורך פירוש פשוטו של מקרא, אלא) בשביל שרש"י יקיים כיבוד אב שלו – בדקות דדקות ה"ז מעין ודוגמת הענין ד"לסטים אתם".

ויש לומר, שבענין דכיבוד אב שבהזכרת שם בעל המאמר מרומז תוספת ביאור במענה על טענת אוה"ע לישראל "לסטים אתם" – "כל הארץ

כשם שהסדר דכללות הבריאה הוא באופן ש"הארץ היתה תוהו ובוהו וחושך", ואח"כ "ויאמר אלקים יהי אור", כן הוא הסדר בנוגע לארץ ישראל – "לתת להם נחלת גוים", שהכוונה היא שישראל יעשו מ"נחלת גוים" (תחתונים) "ארץ ישראל" (דירה לו ית'), ולכן בתחילה "נתנה להם" (לאוה"ע), ועד שבגלל זה יש מקום (ע"פ תורה) לטענה דאוה"ע לישראל "לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים", להיותה תחילה "נחלת גוים".

והמענה לטענה זו – "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו": הכוונה דבריאת כל הארץ היא כדי ליתנה "לאשר ישר בעיניו" – לישראל, כמ"ש "כח מעשיו הגיד לעמו", "בראשית .. בשביל ישראל שנקראו ראשית"⁵¹, אלא ש"ברצונו" שהנתינה לישראל תהי' באופן שישראל יעשו מ"נחלת גוים" ארץ ישראל⁵², "ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

וזהו גם ה"טעם (ש)פתח (התורה) בבראשית", אף ש"לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל" – שגם בלימוד התורה בעולם מודגש הענין ד"לתת להם נחלת גוים", "נתנה להם" ואח"כ "נטלה מהם ונתנה לנו", דירה בתחתונים, שהסדר דלימוד התורה מתחיל באופן של העלם וחושך, ואח"כ נעשה האור והגילוי ("כנ"ל ס"ג).

ז. ויש להוסיף ולבאר גם הרמז בהזכרת שמו של בעל המאמר נאף שדרכו של רש"י לומר הפירוש בפשוטו

53) אף ש"כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פ"ו מ"ו) – כיון שאין זה שייך לפירושו על התורה באופן ש"אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא".

54) משא"כ שאלה בפשוטם של כתובים שמתרצה בפירוש (ולא ברמז).

55) דברי דוד. ועוד.

56) נוסף על הרמז בר"ת רבן (ראשון) של ישראל.

57) כידוע מנהג כו"כ גדולי ישראל בחיבוריהם.

58) אף ש"ל שכתובת פירוש שאמר רבי יצחק בהשמת שם בעל המאמר "רבי יצחק" (כשם אביו) יכולה להתפרש (אצל בן עשר למשה ובן חמש עשרה לגמרא שיראה במדרש שמאמר זה אמר רבי יצחק) כשליטת כבוד אביו, ח"ו.

51) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 10.

52) להעיר מוח"א פג, א: "אי לא אתייהיבת ארעא קדישא לכונן בקדמיתא וישלוט בה לא הות ארעא חולק' וערבי' דקוב"ה".

כמ"ש⁶⁴ "אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים", "דאתיהבו לרברבן"⁶⁵.

וכיון שלדעתם של אוה"ע יש שיתוף ועד לשלטון וממשלה זולתו ית' – יש נתינת מקום לטענתם לישראל "לסטים אתם שכשנתם ארצות שבעה גוים", כיון שמצד הכוכבים והמזלות (גדרי הטבע) הארץ היא "נחלת גוים"⁶⁶.

ועל זה משיבים ישראל לאוה"ע ("הם אומרים להם") "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה כו": ישראל אומרים ומבארים לאוה"ע שהאמת היא שכל הארץ היא של הקב"ה לבדו, כיון ש"הוא בראה ונתנה כו", הוא לבדו, ללא שיתוף מציאות אחרת זולתו ית', כי, כל הכוכבים והמזלות שעל ידם נמשכת ההשפעה בעולם אין להם שלטון כלל ח"ו, ואינם אלא כגרזן ביד החוצב בו, ולכן בטלה הטענה ד"לסטים אתם", כיון שכן הוא רצונו של הקב"ה, בורא העולם, ש"נתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

ויש לומר, שרש"י מרמז הביאור בשלילת השיתוף (תוכן המענה דישראל על טענת אוה"ע) בכיבוד אב שע"י הזכרת שם בעל המאמר:

בענין כיבוד אב איתא בגמרא⁶⁷ "השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום .. וכן בדין (שיוקשו לכיבוד) ששלשתן שותפין בו .. שלשה שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו". ולכאורה: השוואת כבוד אב ואם לכבוד הקב"ה

של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה כו", כדלקמן.

ח. ויובן בהקדים ביאור החידוש במענה דישראל לאוה"ע "הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה כו" – דלכאורה: כיון שגם אוה"ע⁵⁹ יודעים ומבינים בשכלם שיש בורא לעולם, שהרי שכל הפשוט⁶⁰ מחייב ומכריח שאין דבר עושה את עצמו – אין מקום מלכתחילה לטענת אוה"ע לישראל "לסטים אתם" שיצטרכו ישראל להשיב להם "כל הארץ של הקב"ה היא כו"!!

והביאור בזה:

אף שאוה"ע יודעים ומבינים בשכלם שיש בורא לעולם, הרי, שכלם אינו מחייב שבורא העולם הוא הקב"ה (אלקי ישראל) דוקא⁶¹, ובפרט שזהו רק ענין השיתוף (ובפרט להדעות⁶² שבני נח לא הוזהרו בכלל על השיתוף)⁶³ שמאמינים בהקב"ה אלא שאומרים שראוי לחלוק כבוד לכוכבים ומזלות שאוה"ע מקבלים השפעתם מהם,

(59) מלכוד פרעה שאמר "לי יאורי ואני עשיתי" (יחזקאל כט, ג), וכן סנחריב שאמר "מי בכל אלקי הארצות גו" (מ"א יח, לה) – ראה בארוכה דרוש תער השכירה (אוה"ע נ"ך ח"ב ע' תשסו ואילך).
(60) ובשופטני לא עסקינו (ראה ב"ק פה, א. ועוד).

(61) ולהעיר שגם עובדי ע"ז קרו לי' אלקא דאלקייא (מנחות בסופה).

(62) ראה רמ"א או"ח סקני"ו. דרכי משה שם. סהמ"צ להצ"צ מצות אחדות ה'. סה"מ מלוקט ח"א ע' ל ואילך. ע' כב ואילך. וש"נ.

(63) להעיר מהמבואר בכ"מ (ד"ה באתי לגני תשי"ג. ועוד) ששרשם של אוה"ע מחיצוניות הרצון בלבד, והיצוניות הרצון בא בבור הממלא, וכיון שבאור הממלא יש נתינת מקום לדבר שחוצץ ממנו, לכן אינם מזהרים על השיתוף. ועפ"ז יש לקשר זה עם האמור לעיל (בפנים) ששכלם אינו מחייב שבורא העולם הוא הקב"ה – קרוש ומובדל, בחי' סוכ"ע, שמצד בחי' זו אין נתינת מקום לדבר שחוצץ ממנו, שלילת ענין השיתוף.

(64) ואתחנן ד, יט.

(65) זח"פ רפ, ב וברמ"ז שם. הובא בסהמ"צ להצ"צ מצות אחדות ה' בתחלתה.

(66) להעיר מהטענה ש"אפילו בעה"ב אינו יכול להוציא כליו" (פוסטו לה, א).

(67) קידושין ל, ב.

ח"ד⁷³ – לכן ה"שותפות" שלהם (ביצירת האדם – "שלשה שותפין באדם", ויתירה מזה – בכללות הבריאה, כמארז"ל⁷⁴ "שותף להקב"ה במעשה בראשית") מצד בחירתם⁷⁵ אינה בסתירה לאחדותו ית'.

ויש לומר, שענין זה מרמז רש"י בשם בעל המאמר – "יצחק" – כידוע השלימות דלעתיד לבוא⁷⁶, שאז יראו בפועל ובגילוי ש"ישראל וקב"ה כולא חד", ויראו בפועל ובגילוי שע"י עבודתם של ישראל נעשה העולם דירה לו ית', ועד שאין מציאות זולתו ית', "אין עוד מלבדו"⁷⁷, ועד להביטול ד"אין עוד"⁷⁸, כי אם המציאות ד"ישראל ומלאך (כולא חד) בלחודוהי".

ועפ"ז י"ל, שב"אמר רבי יצחק מרמז רש"י הנתנת"כח לכללות עבודתם של ישראל בעולם (ע"ד הרמז ב"בראשית", ב' ראשית, תורה וישראל, שבשביילם נברא העולם, כנ"ל ס"ב) – שיודעים מלכתחילה אודות תכלית השלימות דלעתיד לבוא ("יצחק") שנעשית ע"י מעשינו ועבודתינו⁷⁹.

ועד"ז בנוגע ללימוד התורה: בפתיחת הלימוד בפירוש רש"י (פשוטו

בגלל השותפות שלהם ביצירת האדם היא היא תוכן ענין השיתוף, ח"ו, שיש לכבד את הכוכבים ומזלות כמו שמכבדים את הקב"ה בגלל השותפות שלהם בהשפעה בעולם (אף שמקבלים כחם מהקב"ה, כמו שהאב ואם מקבלים כחם מהקב"ה)?!

והביאור בזה⁶⁸ – שאב ואם הם בעלי בחירה, ובמילא הם סיבה למציאות האדם, ולכן נקראים "שותפים", ובגלל זה צוה הקב"ה לכבדם (ועד שהשוה כבודם לכבוד עצמו), משא"כ הכוכבים ומזלות שאינם בעלי בחירה, אלא כגרזן ביד החוצב בו, לא שייך לקרותם "שותפים", ואין לכבדם ולהחשיבם.

ט. ויש להוסיף בזה בעומק יותר – גם בקשר ובשייכות לתוכן השם דבעל המאמר (נוסף על הענין דכיבוד אב), "אמר רבי יצחק"⁶⁹:

ובהקדים – שהתירוף בנוגע לשותפות דאב ואם מפני היותם בעלי בחירה (כנ"ל ס"ח) אינו מספיק, כי דעתם של העובדים לכוכבים לפי שחושבים שיש להכוכבים בחירה, היא (לא רק טעות וכסילות, אלא גם) כפירה באחדותו ית'?

והביאור בזה – שמצות כיבוד אב ואם היא בעשה"ד לישראל דוקא (משא"כ באוה"ע אין זה אלא פרט בישובו של עולם⁷⁰), וכיון שישראל הם "חלק אלקה ממעל ממש"⁷¹, אשר, העצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו⁷², ועד ש"ישראל וקב"ה כולא

68 ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' נד ואילך.
69 עוד ביאור בהשייכות לבעל המאמר, "רבי יצחק" – ראה לקו"ש ח"כ ע' 541.
70 ראה לקו"ש ח"ה ע' 160.
71 תניא רפ"ב.
72 כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ.

73 ראה זח"ג עג, א.
74 שבת י"ד, א. קיט, רע"ב.
75 ולהעיר שגם כח הבחירה דישראל ("הן האדם ה' כאחד ממנו") הוא מפני שרשם בהעצמות (ראה לקו"ת אמור לח, ב, ובכ"מ).
76 כמארז"ל (שבת פט, ב) שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו", ומהביאורים בזה – שיצחק הוא ע"ש השחוק, "כל השומע יצחק לך", ולעתיד לבוא כתיב "או ימלא שחוק פינו", שיתגלה השחוק והתענוג דהקב"ה מעבודתם של ישראל בעולם שעשו לו ית' דירה בתחתונים "יצחק" (ראה תו"א תולדות י, ד ואילך. ובכ"מ).
77 ואתחנן ד, לה.
78 שם, לט. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 202 הערה 86.
79 ראה תניא רפל"ז.

עוד יותר המעלה דדירה לו ית' בתחתונים, בתחתון שאין תחתון למטה ממנו.

יא. ויש להוסיף בביאור פירוש רש"י "וזה כתבתי לתשובת המינים, אפיקורוס"⁸⁵ אחד שאל את רבי יהושע בן קרח, א"ל אי אתם מודים שהקב"ה רואה את הנולד, אמר לו הן, אמר לו והא כתיב ויתעצב אל לבו, אמר לו, נולד לך בן זכר וכו' בשעת חדותא חדותא כו', א"ל כך מעשה הקב"ה כו' – דלכאורה צריך להבין⁸⁶:

(א) ענינו של רש"י לכאר פשוטו של מקרא לבן חמש למקרא, ולא לכתוב "תשובת המינים", ענין של "דע"⁸⁷ מה שתשיב לאפיקורוס?

(ב) ולאידך: השאלה בפסוק "וינחם גו' ויתעצב את לבו" (איך שייך לומר הנ"ל אצל הקב"ה שרואה את הנולד) היא שאלה פשוטה אצל בן חמש למקרא, וא"כ, ה"ל רש"י לבאר הענין ("אע"פ שגלוי לפניו וכו'") מבלי להקדים שזהו מענה על שאלה של "אפיקורוס" – דבר שיגרום חז"שות הדעת אצל ילד יהודי: היחכן שעולה במחשבתו שאלה של אפיקורוס רחמנא ליצלן!?

ויש לומר הביאור בזה, שכיון שרש"י צריך לתרץ שאלה הנ"ל בפשוטו של מקרא, מתרצה באופן שעל ידו מודגש ענין יסודי בהחינוך דבן חמש למקרא – שכאשר שואל שאלה בעינינו כאלה, יש חילוק מן הקצה אל הקצה בין סגנון השאלה שלו (שאלה של ילד

של מקרא) נרמז השלימות דלימוד התורה לעתיד לבוא ("יצחק") – "תורה חדשה מאתי תצא"⁸⁰, "מאתי" דייקא, ממהותו ועצמותו ית' ממש, שלא בערך לדרגת התורה ש"פתח בבראשית", לפי ערך העולם, וזוהי הניתנת-כח ללימוד התורה באופן ד"פתח בבראשית" (ע"ד שמלמדין כל התורה כולה לפני שיוצא לאויר העולם, כנ"ל ס"ג).

י. ובענין זה ניתוסף עוד יותר בסיום הפרשה (בשיעור דשביעי ומפטיר) – "וירא"⁸¹ ה' כי רבה רעת האדם בארץ גו' וינחם ה' כי עשה את האדם ויתעצב אל לבו":

החידוש שבסיום הפרשה לגבי התחלת הפרשה – שנוסף לכך שהתחלת הבריאה היתה באופן ד"תוהו ובוהו וחושך", העדר האור (ורק אח"כ "ויאמר אלקים יהי אור"), ניתוסף עוד יותר בענין החושך עי"ז ש"רבה רעת האדם בארץ", אשר, גם ענין זה ה"ל בכונת הבריאה, כמבואר בפירוש רש"י: "הקב"ה רואה את הנולד .. אע"פ שגלוי לפניו שסופן לחטוא .. לא נמנע מלבראן בשביל הצדיקים העתידיים לעמוד מהם".

וההסברה בזה – שגם בענין החטא יש כוונה ותכלית – בשביל מעלת התשובה, שעל ידה "זדונות נעשו לו כזכיות"⁸², "זכיות" ממש, ועד לסוג "זכיות" נעלה יותר מאשר "זכיות" סתם⁸³ (של צדיקים⁸⁴) – שבזה מודגשת

עמידה ("לעמוד"), בתוקף נצחי, כיון שעמדו בניסיון כו' (ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. שמונה פרקים פ"ו).

(85) כ"ה (אפיקורוס) בדפוסים הנופצים שלפנינו.

(86) בהבא לקמן – ראה גם שיחת ש"פ בראשית תשל"ו.

(87) אבות פ"ב מ"ד.

(80) ישעי' נא, ד. ויק"ד פ"ג, ג.

(81) ו, ה"ז.

(82) יומא פו, ב.

(83) ראה דרמ"צ קצא, א ואילך. ועוד.

(84) וי"ל שמרומנו בדיוק לשון רש"י "בשביל הצדיקים העתידיים לעמוד מהם" – צדיקים שנעשים ע"י עבודת התשובה ("מהם"), שמעלתם גדלה מצדיק מעיקרא, שהצדקות שלהם היא באופן של

יהודי) לאותה שאלה כפי שנשאלת ע"י אפיקורוס: במנחת שבת בראשית):

בסיום פרשת בראשית מודגשת (בעיקר) תכלית הירידה העולם ע"י ש"רבה רעת אדם בארץ גו", עד כדי כך ש"וינחם ה' כי עשה את האדם גו' ויאמר ה' אמחה את האדם גו", ורק בפסוק האחרון נאמר "ונח מצא חן בעיני ה'", ע"ד מ"ש רש"י ש"לא נמנע מלבראן בשביל הצדיקים העתידיים לעמוד מהם";

ובפרשת נח מודגשת (בעיקר) העלי שנעשית לאחר הירידה ד"רבה רעת האדם בארץ וגו'" – "אלה תולדות נח נח איש צדיק גו", ש"ראה עולם חדש"⁹¹, באופן נעלה יותר מהעולם שהי' בהתחלת הבריאה, מעין ודוגמת המעמד ומצב דלעתיד לבוא⁹² ("שמים חדשים וארץ חדשה"⁹³).

ועפ"ז יש לבאר גם פירוש רש"י על הפסוק "אלה תולדות נח נח איש צדיק", שמפרש (בפי' הבי') "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים" – דלכאורה אינו מובן⁹⁴: מהו הכרחו של רש"י להוציא תיבת "תולדות" מפשוטה (בנים), ולפרש ש"עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים"?

ואין לתרץ שכיון שבני נח נימנו כבר בסוף פרשת בראשית ("ויולד נח את שם את חם ואת יפת"), בהכרח לומר שהכתוב "אלה תולדות נח" בא להוסיף דבר חדש, "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים" – שהרי מצינו גם באדה"ר "זה ספר תולדות

סגנון שאלתו של אפיקורוס – "אי אתם מודים שהקב"ה רואה את הנולד .. והא כתיב ויתעצב אל לבו" – היא באופן של אפיקורוסות, ש"מוכיח" ממ"ש "ויתעצב אל לבו" שאי אפשר לומר שהקב"ה רואה את הנולד;

אבל ילד יהודי שואל בסגנון הפוך: ברור ומוחלט אצלו בוודאות שהתורה היא אמת, משה אמת ותורתו אמת, וברור אצלו ללא כל ספק שהקב"ה רואה את הנולד וכו', אלא שרוצה להבין (בשכלו) מהי ההסברה בשינוי מחשבתו של הקב"ה, מהי הסיבה שהביאה לשינוי מחשבתו של הקב"ה, וכיו"ב.

ובזה מורה רש"י (ר"ת: רבן של ישראל, החל מילדי ישראל, בני חמש למקרא) הוראה לכל מלמד ומחנך – להקדיש תשומת-לב לסגנון הדיבור והשאלה של התלמיד והמחונך שיהי' בזהירות מכל ענין שיש בו שמץ ונדנד או אבק של דעות שאינם ברוח האמונה, ואם מוצא ח"ו ענין בלתי-רצוי, עליו להיות בבחינת "רבי יהושע" (כמרומז בהזכרת שם בעל המאמר⁸⁸), ע"ש י"ה יושעך"⁸⁹, להשתדל ולעשות כל התלוי בו (המחנך) כדי להושיעו (המחונך), ע"י שיעורר אותו ע"ד הזהירות מחלב עכו"ם⁹⁰, וכיו"ב בשאר ענינים שבגללם יכולים ליפול לו מחשבות בלתי-רצויות. יב. ובהמשך לסיום פרשת בראשית

88 ועוד י"ל, שכונת רש"י לומר הוראה לבן חמש למקרא, שכאשר אפיקורוס שואל אותו שאלה כזו, אין לו להכנס עמו בוויכוחים, ולכלל היותר, להפנות אותו להכמי ישראל שכדורו שהם בדוגמת "רבי יהושע בן קרחה" שערך ויכוחים להשיב על טענותיהם של אפיקורסים.

89 פרש"י שלה יג, טז.

90 להעיר מרמ"א יו"ד ספ"א ס"ז.

91 ב"ר פ"ל, ח.

92 ראה בארוכה לקו"ש ח"ל ע' 16 ואילך.

וש"נ.

93 ישע"י סה, ז. סו, כב.

94 בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 36

ואילך.

צדיקים שעל ידם יהי' הקיום ד"עולם חדש".

*

יג. בהאמור לעיל יש גם לימוד והוראה בשייכות לתקופתנו זו – לאחר סיום שנת תש"נ, "תהא שנת נסים", ובהתחלת שנת תנש"א¹⁰⁰, "תהא שנת אראנו נפלאות":

בתקופתנו זו מתרחשים ברחבי העולם נסים ונפלאות (עד ל"נפלאות גדולות"¹⁰¹, ולא רק באופן ד"לעושה נפלאות גדולות לבדו", ש"אין בעל הנס מכיר בניסו"¹⁰², אלא גם) באופן גלוי לעין כל – מעין ודוגמת והכנה לנסים ונפלאות דגאולה העתידה לבוא תיכף ומיד, עלי' נאמר¹⁰³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

ולדוגמא:

במדינות גדולות וחזקות הולכים ומשתנים סדרי השלטון והמשטר לטוב, טוב צדק ויושר¹⁰⁴ – מעין ודוגמת והכנה לתיקון ושליומת העולם בימות המשיח¹⁰⁵, כולל בנוגע לבנ"י – נתינת חופש בכל הקשור לעניני יהדות, תורה ומצוותי', עד ליציאתם של מאות אלפי יהודים לחירות – מעין ודוגמת והכנה לקיבוץ גלויות (בבחינת "טועמי' חיים זכו"¹⁰⁶) בימות המשיח;

המאורעות במפרץ הפרסי – מסימני

אדם"⁹⁵ לאחר שכבר נאמרו פרטי המאורעות בנוגע לבניו של אדה"ר, ואעפ"כ, לא מפרש רש"י ש"תולדות אדם" קאי על "מעשים טובים", ומאי שנא "תולדות נח".

ויש לומר, שהכרחו של רש"י לפרש כאן ש"עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", הוא, מתיבת "אלה (תולדות נח נח איש צדיק)"⁹⁶:

ידוע הכלל גם בפרש"י "כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים"⁹⁷, כמובן גם בפשוטו של מקרא ש"אלה" מורה על התחלת ענין חדש⁹⁸.

וי"ל, שב"אלה תולדות נח" נכלל גם החידוש ("פסל את הראשונים") בנוגע ל"תולדות נח" גופא – שמ"ש בס"פ בראשית "ויולד נח את שם את חם ואת יפת", ה"ז חלק מכל "תולדות אדם" שלפני המבול⁹⁹, ומ"ש בפרשת נח "ויולד נח שלשה בנים גו", ה"ז ענין חדש השייך ל"אלה (פסל את הראשונים) תולדות נח נח איש צדיק" – "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", היינו, שגם "ויולד נח שלשה בנים" (תולדות נח כפשוטו) הוא חלק מ"עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", שמגדלים ומחנכים בנים

(95) פרשתנו ה, א.

(96) ועפ"ז יומתק שמעתיק בפירושו גם תיבת "אלה", אף שמפרש רק ש"תולדות נח" הם ה"מעשים טובים" ("נח איש צדיק").

(97) ב"ר פרשתנו פ"א, ג. הובא בפרש"י עה"ת ר"פ משפטים.

(98) והטעם שבר"פ משפטים צריך רש"י לפרש כלל זה – ראה לקו"ש ח"ה ע' 42 הערה 34.

(99) ויומתק יותר ע"פ פרש"י בהתחלת הפסוק "יהי נח בן חמש מאות שנה ויולד גו", "מה טעם כל הדרות הולידו לק' שנה וזה לת"ק שנה .. כבש את מעיינו .. כדי שלא יהי' יפת הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול", היינו, שכאן נזכרו בני נח כחלק מדור המבול, שלכן יש צורך בהשתדלות מיוחדת שבזמן המבול לא יהיו בגיל שראויין לעונשין.

(100) וסימנך "יתושא מלכותו", "של יעקב יותר ויותר שיבוא אחרי דוד ושלמה" (בלק כד, ז ובפרש"י) – כולל משיח שהוא מזרע דוד ושלמה בנו (סהמ"צ להרמב"ם מל"ת ססב. ועוד).

(101) תהלים קלו, ד.

(102) נדה לא, א.

(103) מיכה ז, טו.

(104) ראה גם קונטרס משיחות ש"פ תולדות תש"נ.

(105) ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א: ויתקן את העולם כו'.

(106) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

בלתי-רצוי ביחס לבנ"י].

ויש לומר ההסברה בזה (שמאורע בלתי-רצוי זה אירע דוקא בתקופה שבה רואים נסים גלויים) – ע"ד האמור לעיל שהסדר בעולם הוא באופן של העלם וחושך, ורק אח"כ נעשה גילוי האור, ומזה מובן שאין להתפעל מזה ש"רגשו גוים ולאומים יהגו", כיון שאין זה אלא "ריק" (כסיום הכתוב), "כל ריגושן .. לריק"¹¹¹, כיון ש"ישוב בשמים ישחק ה' ילעג למו"¹¹², ולכן עומדים בנ"י בכל התוקף בכל הקשור לשלימותה של ארץ ישראל (ועאכור"כ בנוגע לירושלים), בידעם ש"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה .. ונתנה לנו".

וי"ל יתירה מזה – שהענין ד"רגשו גוים ולאומים יהגו" גופא הוא מסימני הגאולה, כמ"ש רש"י ש"רבותינו דרשו¹¹¹ את הענין על מלך המשיח".

ויה"ר והוא העיקר – שלאחרי כל סימני הגאולה תבוא כבר ותיכף הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שאז יהי שלימות הענין ד"עולם חדש", נייחא לעליונים ונייחא לתחתונים¹¹³, ובאופן ש"לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי"¹¹⁴ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים¹¹⁵.

הגאולה, כמארז"ל בנוגע ל"מלכות מתגרות כו"¹⁰⁷, ובפרטיות יותר – "מלך פרס (דקאי בפשטות על השטח שכולו עירק) מתגרה במלך ערבי כו' וכל אומות העולם מתרעשין ומתבהלים כו', ואומר (הקב"ה) להם (לישראל) .. אל תיראו הגיע זמן גאולתכם"¹⁰⁸, וממשיך ומסיים¹⁰⁸ "בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר עונים הגיע זמן גאולתכם".

ולאידך – בימים אלה התאספו אומות העולם (שבעים אומות) באופן ד"רגשו גוים ולאומים יהגו"¹⁰⁹, לטעון לישראל "לסטים אתם כו'", לא רק בנוגע לעזה או שומרון, אלא גם (ולכל לראש) בנוגע ליהודה כולל ירושלים, עיר הבירה של ארץ ישראל, "קריית חנה דוד"¹¹⁰ – בה בשעה שהכל יודעים את התשובה לטענה זו המפורשת בהתחלת פירוש רש"י על התורה: "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו .. נתנה לנו".

ולמרבה הפלא – היו בכלל זה גם מדינות שדרכם להשתדל ולעשות כל התלוי בהם למען הצדק והיושר בעולם, כפי שראו גם בהנהגתם בקשר למאורעות במפרץ הפרסי באופן המתחייב ע"פ צדק ויושר (למנוע מצב של גזילה איש מרעהו, מדינה ממדינה כו'), כי גם בענין זה התנהגו באופן

(111) מדרש תהלים ויל"ש עה"פ.

(112) שם, ד.

(113) ב"ר פ"ל, ה.

(114) בדוגמת המעמד ומצב שהי בתיבת נח

(ראה המשך וככה תרל"ז פצ"ה. ובכ"מ).

(115) ישעי' יא, ט.

(107) ב"ר פמ"ב, ד. מדרש לקח טוב לך לך יד,

א.

(108) יל"ש ישעי' רמו תצט.

(109) תהלים ב, א.

(110) ישעי' כט, א.